

Εισαγωγικό σημείωμα Ειδικό τεύχος-αφιέρωμα στο Θέατρο του Καταπιεσμένου

«Το θέατρο δεν είναι απλώς ένα συμβάν, είναι τρόπος ζωής! Είμαστε όλοι ηθοποιοί: το να είσαι πολίτης δεν σημαίνει ότι ζεις σε μια κοινωνία, σημαίνει ότι την αλλάζεις».
Αουγκούστο Μποάλ

Ξεκινάμε αυτό το ειδικό τεύχος-αφιέρωμα στο Θέατρο του Καταπιεσμένου (Θ.τ.Κ.) με μια φράση του ιδρυτή του **Αουγκούστο Μποάλ** από το μήνυμα που απηύθυνε το 2009 για τον εορτασμό της *Παγκόσμιας Ημέρας Θεάτρου*, όπου τονίζει πως «Όταν κοιτάζουμε πέρα από τα προσχήματα, βλέπουμε καταπιεστές και καταπιεσμένους σε όλες τις κοινωνίες, τις εθνότητες, τις κοινωνικές τάξεις και ομάδες· βλέπουμε έναν άδικο και σκληρό κόσμο. Πρέπει να δημιουργήσουμε έναν άλλο κόσμο, επειδή γνωρίζουμε ότι αυτό είναι εφικτό. Αλλά εξαρτάται από εμάς να κτίσουμε αυτόν τον άλλο κόσμο με τα χέρια μας παίζοντας στη σκηνή και στην προσωπική ζωή μας».

Από καιρό ήταν αισθητή η ανάγκη για αυτή την *ειδική έκδοση*, που περιλαμβάνει θεωρητικά κείμενα και εφαρμογές του Θ.τ.Κ. στην εκπαίδευση, δεδομένου ότι τα σχετικά άρθρα ήταν διασκορπισμένα σε πλήθος άλλων εκδόσεων, χωρίς να αναδεικνύεται συνολικά η σημασία και ο αντίκτυπος αυτού του εξαιρετικά σημαντικού τομέα του Εφαρμοσμένου Θεάτρου. Στο αφιέρωμα αυτό γίνεται μια απόπειρα σύνθεσης των σημαντικότερων αναζητήσεων του Θ.τ.Κ., όχι μόνο μέσα από την πλούσια πρωτογενή και δευτερογενή βιβλιογραφία, αλλά κυρίως μέσα από το απάνθισμα των διαφορετικών φωνών του παγκόσμιου κινήματος του Θ.τ.Κ., μια που το έργο του Αουγκούστο Μποάλ έχει πλέον λάβει διαστάσεις βιωμένης πραγματικότητας με ποικίλες τοπικές παραλλαγές για χιλιάδες εφαρμοστές του Θ.τ.Κ. Με αυτές τις σκέψεις συγκεντρώσαμε τα κείμενα έχοντας στο μυαλό μας από τη μια πλευρά την εκπαίδευση ενηλίκων και γενικά το Θ.τ.Κ. ως ενδυνάμωση στη κοινωνία –τα πρώτα 13 κείμενα– και από την άλλη τη σχολική/τυπική εκπαίδευση –τα επόμενα 10 κείμενα.

Με αφετηρία το πλαίσιο του Θ.τ.Κ. ο **Αουγκούστο Μποάλ** φωτίζοντας τη σχέση πολιτισμού και εκπαίδευσης υπερασπίζεται την άποψη ότι «Θέλουμε έναν κόσμο στον οποίο όλοι θα είναι ολοκληρωμένοι πολίτες και κανένας δεν μπορεί να είναι ολοκληρωμένος χωρίς τα θεμέλια της βασικής εκπαίδευσης, χωρίς την τόλμη του ελεύθερου πολιτισμού και χωρίς τον διάλογο ανάμεσα σ' αυτά τα δύο, αφού μέσω του διαλόγου και της συνδιαλλαγής ο πολιτισμός και η παιδαγωγική ενεργοποιούν τους αισθητικούς νευρώνες μας –αυτούς που είναι ικανοί να επεξεργάζονται αφηρημένες ιδέες και συγκεκριμένα συναισθήματα, όπως γίνεται στην Τέχνη– και προωθούν μια ευρύτερη αντίληψη του κόσμου, ανοίγοντας νέους δρόμους και μονοπάτια».

Ανιχνεύοντας αυτό το νέο μονοπάτι η **Χριστίνα Ζώνιου** σε άρθρο-αφιέρωμα στον Μποάλ προβάλλει δύο βασικά στοιχεία του Θ.τ.Κ. Αφενός, μιλά για το Θέατρο του Καταπιεσμένου *ως πολιτική πράξη*, που συνδέεται με την αντισυστημική κριτική και τον αγώνα για κοινωνικό μετασχηματισμό ενισχύοντας τις ικανότητες της επικοινωνίας και ενδυναμώνοντας τη συλλογικότητα, με σκοπό τη χειραφέτηση του ατόμου και την κοινωνική αλλαγή. Αφετέρου, παρουσιάζει το Θέατρο του Καταπιεσμένου *ως τέχνη*, που βασίζεται στην ομαδική διεργασία, τόσο του περιεχομένου όσο και των αισθητικών μορφών έκφρασης προσπαθώντας να βοηθήσει τους καταπιεσμένους να ανακαλύψουν τη δική τους τέχνη και μέσα από αυτή να ανακαλύψουν τον εαυτό τους.

Στη συνέχεια του αφιερώματος, η **Μπάρμπαρα Σάντος**, συνεργάτιδα του Αουγκούστο Μποάλ για πάνω από δύο δεκαετίες, παρουσιάζει πτυχές του Θ.τ.Κ. στους Νίκο Γκόβα, Χριστίνα Ζώνιου, Νάσια Χολέβα και μιλά για τη τωρινή δουλειά της στο Κέντρο Kurínga στο Βερολίνο. Εκεί δημιουργούν θεατρικές παραγωγές, αναζητούν τρόπους και μεθοδολογίες για να συστηματοποιήσουν ένα πρόγραμμα εκπαίδευσης, ερευνούν, κάνουν δουλειά στην τοπική κοινωνία και, τέλος, διατηρούν ζωντανό έναν διάλογο γύρω από τρόπους δουλειάς και πρωτοβουλίες, μέσα από συνεργασίες με δίκτυα ομάδων, όπως το Madalena, και συναδέλφους σε άλλες χώρες – σε Ευρώπη, Αφρική, Λατινική Αμερική.

Στο δεύτερο κείμενό της, η **Μπάρμπαρα Σάντος** κάνει μια αναδρομή στο ιστορικό και κοινωνικό πλαίσιο που παρήγαγε το Θ.τ.Κ. και ζωντανεύει χαρακτηριστικές φάσεις από τη ζωή του Μποάλ περιγράφοντας πώς εκείνος κατανόησε ότι δεν ήταν πια αρκετό το να κάνει θέατρο για τους καταπιεσμένους, αλλά έπρεπε να περάσει τα μέσα της θεατρικής δημιουργίας στους ίδιους τους καταπιεσμένους. Πώς η δυσκολία στην προφορική επικοινωνία οδήγησε στη δημιουργία του *Θεάτρου Εικόνων*, όπου η σκηνοτική παρουσία και η παράσταση δεν εξαρτώνται από τις λέξεις. Πώς αργότερα γεννήθηκε το *Θέατρο Φόρουμ*, όπου με τον άμεσο διάλογο το φράγμα ανάμεσα σε ηθοποιούς και θεατές καταστρέφεται. Πώς, όταν η θέση του στην Αργεντινή έγινε δύσκολη και άρχισε να δρα ανώνυμα, για να αντιπαρέλθει το εμπόδιο, ο Μποάλ δημιούργησε το *Αόρατο Θέατρο*, όπου οι σκηνές έπρεπε να παίζονται χωρίς να γίνεται αντιληπτό από τον κόσμο ότι πρόκειται για θέατρο. Έτσι, γίνεται φανερό πως οι τεχνικές του Θ.τ.Κ. δεν εμφανίστηκαν ως ατομικές επινοήσεις αλλά ως αποτέλεσμα συλλογικών ευρημάτων που προέκυπταν από συγκεκριμένες εμπειρίες και που αποκάλυπταν αντικειμενικές ανάγκες.

Στο τρίτο κείμενό της, η **Μπάρμπαρα Σάντος** εμβαθύνει στην έννοια της σύγκρουσης υποστηρίζοντας ότι αντί να αποφεύγουμε το αναπόφευκτο της σύγκρουσης, θα ήταν πιο αποτελεσματικό να τη χρησιμοποιούσαμε ως ζωτική άσκηση για την επιβίωση, την καλή διαβίωση και την ανθρώπινη ανάπτυξη. Πιο συγκεκριμένα, εξηγεί πως το Θέατρο Φόρουμ είναι η δραματοποίηση μιας πραγματικής σύγκρουσης – έκφρασης μιας καταπίεσης– με τη μορφή ερωτημάτων που παρουσιάζονται στο κοινό, το οποίο καλείται να διερευνήσει συλλογικά τις πιθανές απαντήσεις.

Αξίζει να προσέξουμε την παρουσία του **Τζούλιαν Μποάλ**, που δούλεψε ως βοηθός του πατέρα του Αουγκούστο Μποάλ και σύντομα άρχισε τη δική του προσωπική παρουσία στον διεθνή χώρο διδάσκοντας σε όλο τον κόσμο. Σε συνέντευξή του στη Μαρία Φραγκή το 2010, ανάμεσα σε άλλα διευκρινίζει σε σχέση με την κοινωνική ανισότητα και τον αντίκτυπό της στην τέχνη ότι «το σώμα και η φαντασία μαζί μεταμορφώνουν την πραγματικότητα μετασχηματίζοντας σε τέχνη και ελευθερία τα δεδομένα τους». Όσον αφορά τον ρόλο του καλλιτέχνη, πιστεύει ότι «θα πρέπει να τον εφεύρει πάλι: να κρίνει, να αποκαλύπτει, να βρίσκει τις εσωτερικές συγκρούσεις και τα όριά τους αλλά και να δημιουργήσει χώρους ανταλλαγής, να καλλιεργήσει τη μάθηση μέσα από τον διάλογο, να μη φοβάται την αντιπαράθεση. Τέλος, θα ήταν καλό να απαρνηθεί το μονοπώλιο της τέχνης, αν θέλει να την υπηρετεί».

Παράλληλα, είχαμε την τύχη να γνωρίσουμε το 2010 τον **Άντριαν Τζάκσον**, όταν ήρθε στην Ελλάδα. Είναι γνωστός για τους «Πολίτες σε Χαρτόκουτα», τους «Cardboard Citizens», την ομάδα που ίδρυσε στο Λονδίνο με ανθρώπους που ήταν άστεγοι, πρώην άστεγοι, πρόσφυγες ή ζητούσαν άσυλο και έκανε μαζί τους πράξη όσα δίδαξε ο Μποάλ. Στη συνέντευξή του στη **Χριστίνα Ζώνιου** και στον **Μάριο Κουκουνάρα-Λιάγκη**, μιλάει ανάμεσα στα άλλα για το πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί το Θ.τ.Κ. στο σχολείο με συναρπαστικό τρόπο ως μέσο για να συμμετέχουν νέοι άνθρωποι στο θέατρο. Όσον αφορά τον ρόλο ενός δασκάλου που γίνεται σκηνοθέτης, υποψιάζεται ότι «οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί έχουν έναν σκηνοθέτη μέσα τους και σίγουρα έχουν και έναν ηθοποιό, γιατί το να στέκεται ο δάσκαλος μπροστά από την τάξη είναι μια παράσταση από μόνη της κάθε μέρα».

Εξερευνώντας τους νέους δρόμους του Μποάλ, η **Νάγια Μποέμη** ανιχνεύει σε μια έρευνα, που διεξήχθη στη Βαρκελώνη, το στοιχείο της θεατρικότητας, καθώς και την πολιτισμική και κοινωνικο-πολιτική της βαρύτητα στις δράσεις των ομάδων κοινωνικής παρέμβασης –που αξιοποιούν τεχνικές του Θ.τ.Κ.– και στους συμμετέχοντες σε αυτές. Μιας θεατρικότητας που λειτουργεί ως μέσο ανάδειξης πολιτισμικά απαγορευμένων και καταπιεσμένων συναισθημάτων, ένα μέσο έκφρασης των διαφορετικών «φωνών» μιας κοινωνίας, ένα μέσο για τη δημιουργία μιας εναλλακτικής ταυτότητας, ένα μέσο κοινωνικής διαμαρτυρίας και αντίστασης.

Περνώντας τώρα στα Βαλκάνια, η συζήτηση του **Τάσου Αγγελόπουλου** με τη **Σουζάνα Καπλάνοβιτς** και τον **Αλεξάντρ Μπάντσιτς**, περιγράφει πρακτικές και δράσεις Θεάτρου του Καταπιεσμένου από τη Σερβία και την Κροατία, αναδεικνύοντας τακτικές, κατακτήσεις αλλά και ευκαιρίες και για τους Έλληνες εμπυχωτές και για τις ομάδες που δραστηριοποιούνται στο Θέατρο του Καταπιεσμένου.

Στη συνέχεια, η **Χριστίνα Κρίθαρη** παρουσιάζει μία ερευνητική δράση όπου επιλέχθηκαν οι τεχνικές του Θ.τ.Κ. στην πραγματοποίηση θεατρικών εργαστηρίων με άτομα που έχουν περάσει τη θεραπευτική διαδικασία της απεξάρτησης. Το ιδιαίτερο σε αυτή την ομάδα είναι πως δεν ήταν οι ίδιοι χρήστες αλλά γονείς χρηστών που είχαν ολοκληρώσει τον κύκλο θεραπείας στο πλαίσιο της οικογενειακής υποστήριξης του ΚΕΘΕΑ.

Από την πλευρά τους, η **Χριστίνα Ζώνιου** και η **Νάγια Μποέμη** παρουσιάζουν μία κριτική εθνογραφική έρευνα που έγινε σε συνεργασία με την Ένωση Αφρικανών Γυναικών, ενταγμένη στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα Δια Βίου Μάθησης Grundtvig «Αριάννη: Τέχνες και Διαπολιτισμική Προσαρμογή», η οποία ανέδειξε τη μέθοδο του Θ.τ.Κ. όχι μόνο ως παιδαγωγικό και καλλιτεχνικό εργαλείο αλλά και ως ερευνητική μέθοδο. Η ιδέα του προγράμματος βασιζόταν στην άποψη ότι η συμμετοχή σε καλλιτεχνικές δραστηριότητες διευκολύνει τη διαδικασία προσαρμογής, κινητοποιώντας την κοινωνική και καλλιτεχνική δημιουργικότητα του ατόμου, καθώς ενισχύει τον σχηματισμό κοινωνικών δεσμών.

Μιλώντας από μέσα η **Νάγια Μποέμη** παρουσιάζει την Ακτιβιστική Ομάδα ΘτΚ μέσα από τον λόγο των ίδιων των μελών της επιχειρώντας μια αναστοχαστική ανθρωπολογική προσέγγιση, που εξερευνά τις κοινωνικές συνθήκες ανάδυσης της κοινωνικής αυτής δραστηριότητας. Η *Ακτιβιστική Ομάδα ΘτΚ* ξεκίνησε για πρώτη φορά στην Ελλάδα το 2010 και τα μέλη της ομάδας επιμελούνται όλα τα στάδια που αφορούν την ολοκλήρωση μιας θεατρικής παράστασης, σκηνοθεσία, δραματολογία, σκηνογραφία, πρωτότυπη μουσική, καθώς και τη διοργάνωση, παραγωγή και επικοινωνία. «Παρεμβαίνουμε, όχι με προπαγανδιστικό και χειραγωγικό τρόπο, αλλά αφήνοντας το πεδίο ελεύθερο, ώστε οι θεατές να ανακαλύψουν τις στρατηγικές αντιμετώπισης μιας καταπίεσης και μαζί με αυτούς και εμείς».

Έπειτα, συναντάμε τον **Κωνσταντίνο Παπαγεωργίου** που παρουσιάζει το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Θέατρο του Καταπιεσμένου: θέατρο για προσωπική και κοινωνική αλλαγή», που υλοποιήθηκε στη Λευκωσία, μέσω του οποίου οι συμμετέχοντες ήρθαν σε επαφή με διάφορα παρακλάδια του Θ.τ.Κ. και πραγματοποίησαν στο τέλος μία παράσταση. Η ομοφωνία των συμμετεχόντων στην αναφορά παραγόντων αλλαγής, ενδυνάμωσης, συνειδητοποίησης, αυτογνωσίας και μάθησης σε συνδυασμό με το αναμφισβήτητο δέσιμο της ομάδας, που μετέτρεψε τη βιωματική εμπειρία σε διασκεδαστική και απολαυστική εμπειρία, καταδεικνύουν την επιτυχία του προγράμματος.

Διαπιστώνοντας την ανάγκη διασάφησης των όρων του Θ.τ.Κ., ο **Νίκος Γκόβας** και η **Χριστίνα Ζώνιου** δίνουν τους απαραίτητους ορισμούς εννοιών που σχετίζονται με τα Θεατροπαιδαγωγικά Προγράμματα (Θ.Π.) εξηγώντας τι είναι, πώς σχεδιάζονται και ποια είναι τα στάδια υλοποίησής τους. Επιπλέον, εξηγούν τη διαδικασία του Θεάτρου Φόρουμ, την τεχνική του Θεάτρου των Εικόνων και τα βασικά σημεία του ρόλου του Εμπυχωτή του Θ.τ.Κ. (Joker/Curinga).

Επιπρόσθετα, ο **Νίκος Γκόβας** παρουσιάζει Θεατροπαιδαγωγικά προγράμματα που αξιοποιούν το Θέατρο Φόρουμ, τα οποία έχει οργανώσει ή στηρίζει το Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση από το 1999 μέχρι σήμερα στην Ελλάδα, όπως το «Διαφυγές... από κάθε εξάρτηση», το «Σε πιστεύω εγώ», το «Το τέλειο πάρκο: παίζοντας τις ιστορίες του κόσμου για να αλλάξουμε το κόσμο» κ.ά. Με την ευκαιρία αυτή, η **Χριστίνα Ζώνιου** θίγει ζητήματα που βρίσκονται σε διαρκή συζήτηση από τη διεθνή κοινότητα των εμπυχωτών του Θ.τ.Κ. Με παραδείγματα από την εμπειρία των προηγούμενων θεατροπαιδαγωγικών ομάδων τονίζει ότι η παρουσιάζομενη «σκηνή-πρότυπο» πρέπει να αφορά τόσο την ομάδα που την παρουσιάζει όσο και το κοινό στο οποίο παρουσιάζεται και να έχει θεατρικότητα. Στη συνέχεια, εξηγεί γιατί οι καταπιεσμένοι είναι εκείνοι οι οποίοι δύνανται να επιφέρουν κάποια αλλαγή στην ιστορία και δίνει έμφαση στον ρόλο του Εμπυχωτή Θ.τ.Κ. (Joker/Curinga), που προσφέρει ανατροφοδότηση στις απόψεις που ακούγονται.

Εμβαθύνοντας στην παιδαγωγική διάσταση του Θ.τ.Κ. η **Χριστίνα Βασιλείου** επιχειρεί να διαγνώσει και να συνδέσει κριτικά τα ζητήματα που μπορεί να προκύψουν κατά την εφαρμογή τεχνικών του Θ.τ.Κ. στο σχολείο και συγκεκριμένα του Θεάτρου Φόρουμ. Αναζητά τις ηθικές πιέσεις που προκύπτουν κατά την εφαρμογή του στην εκπαίδευση και τις πολιτικές τους προεκτάσεις και τονίζει την σημασία της εφαρμογής των τεχνικών του Θ.τ.Κ. στην εκπαίδευση ως παιδαγωγικού εργαλείου.

Στη συνέχεια, η **Ελένη Γαβαλά** και η **Αντιγόνη Παρούση** θέτουν ως βασικό ερώτημα το κατά πόσο είναι επικτό να χρησιμοποιηθεί η τεχνική του Θεάτρου Φόρουμ με παιδιά νηπιαγωγείου χωρίς να αλλάξει η βασική του «φιλοσοφία» και με ποιους μετασχηματισμούς και περιορισμούς θα μπορούσε να συμβεί αυτό. Συμπεραίνουν πως με τη χρήση της κούκλας στη θέση του ηθοποιού και με ασκήσεις και παιχνίδια προσαρμοσμένα στην ηλικία των παιδιών θα μπορούσε να επιχειρηθεί η εφαρμογή της τεχνικής στην τάξη του νηπιαγωγείου.

Σ' ένα άλλο πεδίο, η **Φανή Αραμπατζίδου**, ο **Αλέξανδρος Γεωργόπουλος**, ο **Αντώνης Λενακάκης** και ο **Κώστας Μπακιρτζής** δημοσιοποιώντας μία έρευνα δράσης κατά την οποία διερευνήθηκε η δυνατότητα χρήσης του Θ.τ.Κ. στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση (Π.Ε.) μέσα από εκπαιδευτική παρέμβαση σε παιδιά Δημοτικού υποστηρίζουν ότι αποτελεί μία μέθοδο πολύ χρήσιμη για την Π.Ε. στην κατεύθυνση ανάπτυξης της ενσυναίσθησης και της ενδυνάμωσης. Η μορφοπλαστική δύναμη του θεάτρου, μέσω των συμβολικών μορφών που χρησιμοποιεί και των συμβάσεων που εξασφαλίζει, βρίσκει ένα ικανό πεδίο εφαρμογής για την προσέγγιση της περιβαλλοντικής θεματικής.

Στο επόμενο άρθρο, η **Θωμάη Γκερλεκτοή** μας συστήνει το «Project Προμηθέας», ένα σχέδιο διδασκαλίας και καλλιτεχνικής αγωγής που προτείνει ο Μποάλ στο βιβλίο του η *Αισθητική του Καταπιεσμένου* και που συνδυάζει τεχνικές που δίνουν έμφαση στον Λόγο, την Εικόνα και τον Ήχο. Ο ίδιος ο Μποάλ αναδεικνύει τον δυναμικό συνδυασμό που μπορεί να προκύψει από το πάντρεμα θεατρικών τεχνικών και άλλων καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων με αρχές και νοήματα που εμπειρεύονται στον μύθο του Προμηθέα.

Δουλεύοντας με μια ιδιαίτερη ομάδα, η **Μαριάννα Νικολάου** περιγράφει την πορεία ενός θεατρικού εργαστηρίου ενηλίκων, που λειτούργησε στο Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Ρόδου, με εργαλείο τις τεχνικές του Θ.τ.Κ. Μετά από μια περίοδο προετοιμασίας και εξοικείωσης με τη θεατρική πρακτική, η ομάδα δημιούργησε βιωματική παράσταση με κεντρική ιδέα το θέμα της πρόωρης διακοπής της σχολικής ζωής μετά το τέλος της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Με θέμα τη θρησκευτική ετερότητα ο **Μάριος Κουκουνάρας-Λιάγκης** ερεύνησε διεξοδικά τη θέση των Θεατροπαιδαγωγικών Προγραμμάτων (Θ.Π.) στην ελληνική εκπαίδευση, το 2006-2007, σε σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της Θεσσαλονίκης και της Θράκης, με ερευνητικό μέσο παρέμβασης ένα πρωτότυπο Θ.Π. και ποικίλες τεχνικές συλλογής των ερευνητικών δεδομένων. Στα συμπεράσματα της έρευνας δράσης διαπιστώνεται η εκπαιδευτική, παιδαγωγική και κοινωνική αξία των Θ.Π. και γίνονται προτάσεις για υιοθέτησή τους από την ελληνική εκπαίδευση.

Τέλος, η **Νάγια Μποέμη** παρουσιάζει την *1η Πανελλήνια Συνάντηση Ομάδων Θεάτρου του Καταπιεσμένου*, που πραγματοποιήθηκε τον Σεπτέμβριο του 2013 στην Εύβοια, με τίτλο «Πάρε... Φόρουμ κι έλα!», όπου συναντήθηκαν καλλιτέχνες, εκπαιδευτικοί, ακτιβιστές, κοινωνικοί λειτουργοί και θεραπευτές που χρησιμοποιούν τεχνικές Θ.τ.Κ. και ειδικότερα Θεάτρου Φόρουμ, και ανταλλάξαν εμπειρίες, γνώσεις και απόψεις εξερευνώντας τα όρια της συγκεκριμένης τεχνικής και τις δυνατότητες συνεργασιών ανάμεσα σε ομάδες που ήδη δραστηριοποιούνται με παραστάσεις Θεάτρου Φόρουμ.

Το αφιέρωμά μας κλείνει με την παρουσίαση άρθρων που έχουν γραφτεί στα ελληνικά σχετικά για το Θ.τ.Κ., όπως τα συγκέντρωσε ο **Νίκος Γκόβας**, καθώς και με ένα βασικό Γλωσσάρι του Θ.τ.Κ., που επιμελήθηκε η **Χριστίνα Ζώνιου**.

Ελπίζουμε να απολαύσετε το ειδικό αυτό αφιέρωμα.
Καλή ανάγνωση!

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Η Συντακτική Επιτροπή